

ISRAËL – PALESTINA

van reizigers voor reizigers

ISRAËL – PALESTINA

De wereld houdt niet op met draaien. Een wereldreiziger is de eerste om dat te beamen. Hoewel men geen inspanningen gespaard heeft om al de gegevens in deze gids uitgebreid te testen en te actualiseren, is het niet uitgesloten dat je ter plaatse vaststelt dat bepaalde gegevens in deze gids toch al opnieuw gewijzigd zijn. Veel adressen en suggesties in de Trotters zijn bovendien wat 'fragiel', juist omdat ze zo sympathiek en verrassend zijn. We zouden het daarom bijzonder op prijs stellen als je ons op de hoogte brengt van eventuele wijzigingen, zodat we de eerstvolgende herdruk op een correcte manier kunnen aanpassen. Dank bij voorbaat. Ons adres:

TROTTER

Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt

Uitgeverij Terra Lannoo
Postbus 97
NL-3990 DB Houten

E-MAIL: TROTTER@LANNOO.BE

WWW.TROTTERCLUB.COM

De prijscategorieën die in de Trottergidsen worden gebruikt, zijn steeds afgestemd op het land. Als je in een goedkoop hotelletje ongeveer € 25 betaalt, behoort een hotel waar je € 75 neertelt uiteraard tot de dure prijsklasse. De uitgever kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten of de gevolgen ervan.

VERTALING Petra van Caneghem

REISINFORMATIE VLAANDEREN EN NEDERLAND Wegwijzer, Brugge

OMSLAGONTWERP Studio Jan de Boer / Helga Bontinck

ONTWERP BINNENWERK Imago Mediabuilders

OPMAAK Keppie & Keppie

OMSLAGFOTO Protasov AN/Shutterstock

OORSPRONKELIJKE TITEL Le Guide du Routard – Israël et Palestine

OORSPRONKELIJKE UITGEVER Hachette, Paris

DIRECTEUR Philippe Gloaguen

STICHTERS Philippe Gloaguen en Michel Duval

HOOFDREDACTEUR Pierre Josse

ADJUNCTREDACTEUREN Benoît Lucchini en Amanda Keravel

REDACTEUREN Olivier Page, Véronique de Chardon, Isabelle Al Subaihi, Anne-Caroline Dumas, Carole Bordes, André Poncelet, Marie Burin des Roziers, Thierry Brouard, Géraldine Lemauf-Beauvois, Anne Poinot, Mathilde de Boisgrollier, Gavin's Clemente-Ruiz, Alain Pallier en Fiona Debrabander

© Hachette (alle rechten voor vertaling, reproductie en bewerking gereserveerd voor alle landen),

Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2014

© Cartografie Hachette Tourisme

WWW.LANNOO.COM

D/2014/45/506 – ISBN 978 94 014 0640 6 – NUR 517

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

HOE GEBRUIK JE DEZE GIDS?

Door deze beknopte inhoudsopgave per deel van de gids te gebruiken hoef je niet telkens terug te bladeren naar de volledige inhoudsopgave voorin het boek.

Op het kleine kaartje linksboven zie je in een oogopslag welk deel van het land of de regio het betreffende hoofdstuk beschrijft.

Op de eerste pagina van elk nieuw deel zijn de niet te missen bezienswaardigheden al in kaart gebracht met een pagina-verwijzing voor wie ze direct wil raadplegen.

Aan de rand van de pagina's zorgen een duimgreep en een kopregel ervoor dat je direct ziet welke informatie er op de betreffende pagina wordt geboden.

Voor een herkenbare structuur en meer onderzoeksgemak is de volgorde van onderwerpen per stad of regio telkens hetzelfde: praktische informatie - informatie over verblijf: slapen, eten, iets drinken, uitgaan - informatie over de bezienswaardigheden.

JERUZALEM EN OMGEVING

JERUZALEM	291
ABU GOSH	350
EIN KEREM	351
BEIT GUVVRIN-TEL MARECHA	353

JERUZALEM EN OMGEVING

Jerusalem Walls	324
The Citadel	
and David's Tower	325
Armenian Quarter	325
Jewish Quarter	325
Western Wall	327
Temple Mount	329
El Golorosa	330
Holy Sepulchre Church	330
Soak	333
Mount of Olives	333
City of David	
Archaeological Park	336
Israel Museum	337
Bible Lands Museum	338
Yad Vashem	340
Islamic Art Museum	343
Nahalat Shiva's quarter	349

JERUSALEM

Tien maten schoonheid daalden naar op de wereld; negen werden genomen door Jeruzalem en een door de rest van de wereld.

Babylonische Talmoor

Innie van het lot: Jeruzalem (Yerushalaim) betekent 'stad van de Vrede' in het Hebreeuws, of ook 'Vrede zals verschijnen en de Heilige' (Al-Quds in het Arabisch). Als toech werd ze voortdurend verwoest en opnieuw opgeboet bouw met haar eigen stemmen. Waaron ze vol begeert en hardheidsgevoel om deze stad te veroveren? Misschien omdat ze lange tijd beschouwd werd als de 'nabel van de wereld'. Het mijne onderstelt dat de grote monotheïstische religies hun aanbiddelen als de Heilige Stad? Enkele eeuwen geleden handelde deze lange deze stad loept, rondom lijn enkel de dorre heren van de woestijn van Judea. Een voedselende rivier waarin ze kan baden. Een goud en petroleum, nog minder miniere rijkdommen. Let geheim in het spirituele? Je zou gezegd zijn dat zij levend, nog ongevoren is haar lot. Het adjectief 'hemels' is bovendien enkel op Jeruzalem van toepassing.

Beit Sahun

Bijna alle gemeenschappelijke taxi's rijden erheen, voor een handvol sjekels. Je kunt ook de wandeling van 20 minuten maken. Het Sabab, een deel van de agglomeratie van Bethlehem, heeft een charme uitte stadswijk die onlangs mooi opgeknapt werd. Het dorpje maakte naam tijdens de eerste Intifada omdat de ongehoorzame burgers geen belastingen wilden betalen aan Israël. Hun slogan: 'Geen taxen zonder vertegenwoordiging, geen belasting zonder regering'. De repressie was hevig.

Tegenwoordig vind je hier enkele alternatieve agentschappen en organisaties, alsof het hier je lot in eigen handen wil nemen. Logeren in Beit Sahur kan een goede oplossing zijn. Bethlehem is dichtbij, de prijzen zijn redelijk en er hangt een vredige dorps sfeer. De eetruisjes in de buurt hebben bovendien ook enkele aangename verrassingen in petto.

NUTTIGE ADRESSEN

Voor meer informatie over de rge ATGH en het Siraj Center verwijzen we naar subliak 'Alternatief en duurzaam toezicht' in het hoofdstuk 'Palestina praktijk'.

■ **ATE** Star Street 74. ☎ 277 21 51. www.ate.ps.lp
maandag t/m vrijdag geopend van 9.00 tot
16.00 uur op zaterdag van 9.00 tot 13.00.

Siraj Center: YMCA Street. ☎ 374-8555
www.sirajcenter.org

Main Street 111. ☎ 277 54 44. www.alternativenews.org. Elke dag doorlopend geopend van 8.00 tot 22.00 u. Deze Israëlisch-Palestijnse ngo

Voor hen loopt elke toetsadering op politiek vlak

tussen Israël's en Palestijnen over wederzijds begrip van elkaars gemeenschap. Op hun website vind je heel wat teksten en gezegensissen. Je kunt hen contacteren, een kleine koffie drinken (bij ver-

hen oplossen, een kopje koffie drinken (zie verder), hun publicaties kopen en waarom niet, hen helpen (als je een tijdje blijft).

SLAPEN
 Dar al-Balad: St Michael Street, in de oude stad, bij het gemeentehuis en de Lutzjuse

IETS ETEN EN DRINKEN

Steger Caffè: tegenover de kerkelijke kerk, net naast het gemeentehuis. [W: stegercafe.nl](http://www.stegercafe.nl). Geopend van maandag tot zaterdag van 8.00 tot 21.00 u. Wf. Een heel gezellig café dat geopend word door een Nederlands-Palestijns koppel, in een oud huis dat al heel mooi restauraarden. Kristal en Tienj vinden hier een ontmoetingsplaats.

AANDUIDING TROTTERTIPS

 trottertip interessant niet te missen

VERKLARING VAN DE SYMBOLEN

 algemeen	 informatie	 souvenir
 autoverhuur	 kindvriendelijk	 strand
 bank	 koffie- of theehuis	 taxi
 bezienswaardigheid	 live-muziek, concert	 theater
 busstation	 luchthaven	 treinstation
 café, bar	 metrostation	 voorzieningen voor rolstoelgebruikers
 camping	 ontbijt	 wandelen
 consulaat	 parkeren	 winkelen
 dansen	 patisserie	 wist je dit?
 duiklokatie	 postkantoor	 Unesco-werelderfgoed
 internetcafé	 restaurant	 zwemgelegenheid
 fietsen te huur	 roken verboden	 telefoonnummer
 haven	 slapen	 website
 honden toegestaan	 skistation	 e-mailadres
 ijssalon	 snackbar	

AANBEVOLEN REISROUTES	11	Elektriciteit	70
		Feesten en feestdagen	70
		Foaien	73
		Formaliteiten	73
		Geldzaken	74
		Gezondheid	76
		Internetadressen	77
		Klimaat	79
		Nuttige adressen	79
		Openingstijden	80
		Overnachten	81
		Post	82
		Reisliteratuur	82
		Risico's en ergernissen	84
		Taal	84
		Telefoon, telecommunicatie	87
		Tijdsverschil	90
		Verzekeringen	90
		Winkelen	90
		Woordenschat	90
REIZEN NAAR ISRAËL EN PALESTINA	15		
ISRAËL EN PALESTINA VERLATEN	17		
GESCHIEDENIS	22		
De oude bevolking van Palestina	22		
Van het allereerste begin tot de eerste ballingschap van het Hebreeuwse volk (586 v.Chr.), Kanaä	23		
Van de eerste ballingschap (586 v.Chr.) tot de tweede ballingschap (135 na Chr.)	24		
Van de tweede ballingschap (135) tot het einde van het Ottomaanse Rijk	26		
Het Beloofde Land	27		
De oprichting van de staat Israël en de oorlogen tussen Israëli's en Arabieren	31		
De Palestijnse kwestie vandaag	35		
Onderhandelingen in een impasse	38		
De tweede Intifada	40		
Een nieuwe situatie	41		
Palestina in de VN	44		
Van stilstand naar chaos	45		
Nieuwe vredesonderhandelingen	47		
Enkele historische data	48		
ISRAËL: VEELGESTELDE VRAGEN	54		
ISRAËL: 19 TOPERVARINGEN VAN TROTTER	56		
ISRAËL PRAKTISCH	61		
ABC van Israël	62		
Binnenlands transport	62		
Budget	65		
Diepzeeduiken	67		
		ISRAËL: MENS, MAATSCHAPPIJ, NATUUR EN CULTUUR	95
		Bekende personen	96
		Bevolking	101
		Drank	104
		Economie	105
		Ecotoerisme	108
		Fauna en flora	108
		Geografie	110
		Geschiedenis	110
		Godsdienst en geloof	110
		Keuken	117
		Kibboets: de principes van een gemeenschap	119
		Kunst	119
		Media	123
		Mensenrechten	125
		Milieu	126
		Muren en doorgangen	128
		Unesco werelderfgoed	133

INHOUD

ISRAËL

Tel Aviv	137
----------	-----

DE MIDDELLANDSE ZEEKUST 177

Netanya	177
Caesarea	181
Haifa	184
Akko (Saint-Jean-d'Acre)	198

HET NOORDEN 210

DE NOORDELIJKE KUST EN HOOG-GALILEA 210

De streek van Nahariya	210
Safed (Tzfad of Zefad)	214
Naar Metulla en de Golanhoogvlakte	221
Qiryat Shemona	223
Metulla	224

Aan de weg tussen Metulla en de Golanhoogvlakte	225
De Golanhoogvlakte	226

GALILEA 232

Tiberias (Teverja)	232
Rond het meer van Tiberias	239
Nazareth (Natsrat)	247
Beit She'an	255

HET ZUIDEN 258

De Dode Zee	258
Ein Gedi	259
Massada (Masada)	262
Negevwoestijn	265
Beer Sheva	266
Sde Boker	271
Mitzpe Ramon	274
Eilat	279

JERUZALEM EN OMGEVING

Jeruzalem	291
-----------	-----

ROND JERUZALEM 350

Abu Gosh	350
Ein Kerem	351
Beit Guvrin-Tel Marecha	353

PALESTINA: VEELGESTELDE VRAGEN 354

PALESTINA: 18 TOPERVERINGEN VAN TROTTER 356

PALESTINA PRAKTISCH 361

ABC van Palestina	362
Alternatief en duurzaam toerisme	362
Binnenlands transport	363
Budget	365
Checkpoints	365
Elektriciteit	366
Feesten en feestdagen	366
Foaien	367
Formaliteiten	367
Geldzaken	367
Gezondheid	368
Internetadressen	369
Klimaat	369
Nuttige adressen	369
Overnachten	370
Post	370
Reisliteratuur	370
Risico's en ergernissen	371
Taal	371
Telefoon, telecommunicatie	374
Winkelen	375
Woordenschat	376

INHOUD

PALESTINA: MENS, MAATSCHAPPIJ, NATUUR EN CULTUUR

379

Administratieve scheidingen	380
Bekende personen	383
Bevolking	385
Drank	387
Economie	388
Ecotoerisme	391
Fauna en flora	391
Geografie	392
Geschiedenis	392
Keuken	392
Kunst	394
Media	397
Mensenrechten	399
Milieu	400
Muren en doorgangen	403
Religie en tradities	403
Unesco Werelderfgoed	408
Zeden en gewoonten	409

PALESTINA

DE WESTELIJKE JORDAANOEVER

413

Bethlehem	414
Hebron (Al-Khalil)	429
Jericho	433
Ramallah	444
Nablus	457

DE GAZASTROOK

472

Gaza	475
------	-----

IN DE TROTTERREEKS VERSCHENEN

480

REGISTER

486

KAARTEN EN PLATTEGRONDEN

Akko	200-201	Jeruzalem, overzichtsplattegrond	298-299
Beer Sheva	267	Nablus, detailplattegrond	460-461
Bethlehem	418	Nablus, overzichtsplattegrond	458-459
Eilat	280	Nazareth	249
Eilat, in de omgeving van	285	Netanya	179
Gazastrook, overzichtskaart	474	Noorden en Galilea, overzichtskaart	212-213
Haifa, detailplattegrond	188-189	Ramallah	446-447
Haifa, overzichtsplattegrond	186-187	Safed	216
Israël, afstanden tussen de steden	64	Tel Aviv, detailplattegrond	146
Israël en Palestina, overzichtskaart	20-21	Tel Aviv, plattegrond I	142-143
Jaffa	174	Tel Aviv, plattegrond II	144-145
Jericho	434	Tel Aviv, overzichtsplattegrond	140
Jericho, in de omgeving van	441	Tiberias	233
Jeruzalem, plattegrond I	300-301	Tiberias, rond het meer van	241
Jeruzalem, plattegrond II	302-303	Westelijke Jordaanoever, overzichtskaart	415
Jeruzalem, plattegrond III	304		

AANBEVOLEN REISROUTES

We zetten enkele reisroutes van een week, tien dagen en twee weken op een rijtje. Die kun je natuurlijk combineren of wat uitbreiden op bepaalde plaatsen.

Een week

- **Tel Aviv:** twee dagen.
- **Jeruzalem:** vier dagen.
- **Bethlehem:** een dag.

Tien dagen (een noordelijke en een zuidelijke route en een route door Palestina)

Noordelijke route

- **Tel Aviv:** drie dagen.
- **Caesarea-Haifa:** een dag.
- **Akko:** een dag.
- **Jeruzalem:** vier dagen.
- **Bethlehem:** een dag.

Zuidelijke route

- **Tel Aviv:** twee dagen.
- **Jeruzalem:** drie dagen.
- **Massada:** een dag.
- **Dode Zee en Ein Gedi:** een dag.
- **Eilat:** twee dagen.
- **Mitzpe Ramon en de sites van de Nabateeërs:** een dag.

Route door Palestina

- **Tel Aviv en Jeruzalem:** vijf dagen.
- **Bethlehem:** een dag.
- **Hebron:** een dag.
- **Jericho:** een dag.
- **Ramallah:** een dag.
- **Nablus en Sebastia:** een dag.

vergezelt een schriftelijke toestemming opmaakt (in het Engels) en die laat legaliseren door het gemeentebestuur.

Ben je minderjarig, zorg er dan voor dat je een schriftelijke toestemming van je ouders of voogd op zak hebt (in het Engels). Het bewijs moet door de gemeentediensten van je woonplaats worden gelegaliseerd.

- Heb je niet de Belgische of Nederlandse nationaliteit, neem dan contact op met de ambassade van Israël in België of Nederland.
- Het is geen slecht idee om van al je belangrijke documenten een fotokopie mee te nemen op reis. Bewaar de fotokopieën niet op dezelfde plaats als de originele documenten.

Internationale studentenkaart

Zowel in Israël als in de bezette Palestijnse gebieden krijgen studenten kortingen in musea en bij bezienswaardigheden. Neem bij voorkeur een internationale studentenkaart mee (W www.isic.org).

Deze kaart bewijst in de hele wereld dat je student bent, zo krijg je tal van voordelen, diensten, kortingen op vervoer, logies, cultuur, vrije tijd, winkelen... De sleutel tot de mobiliteit van de student!

Ook op je reizen krijgen je exclusieve voordelen (vliegtickets voor studenten, hotels en jeugdherbergen, verzekeringen, internationale simkaarten, huurwagens...).

In België

CONNECTIONS - Connections Travel Shops in Aalst, Antwerpen, Brasschaat, Brugge, Brussel Centrum, Brussel Elsene VUB, Brussel Schuman, Brussel Toison d'Or, Brussels Airport, Drogenbos, Genk, Gent, Gent Expo, Hasselt, Leuven, Mechelen, Mortsel, Nossegem, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout, Vilvoorde.

Callcenter: ☎ 070 23 33 13 (W www.connections.be).

In Nederland

KILROY TRAVELS NETHERLANDS - Singel 413, 1012 WP Amsterdam. ☎ 0900 0400 636. (W www.kilroytravels.nl). Er zijn ook kantoren in Utrecht en Groningen.

JOHO - (W www.joho.nl) (@ info@joho.nl). Er zijn kantoren in Den Haag (hoofdkantoor), Amsterdam, Leiden, Rotterdam, Groningen en Utrecht.

Jeugdherbergen

In België

VLAAMSE JEUGDHERBERGEN - Beatrijslaan 72, 2050 Antwerpen. ☎ 03 232 72 18. Fax: 03 231 81 26. (@ info@vjh.be) (W www.vjh.be).

In Nederland

STAYOKAY INFORMATIESERVICE - ☎ 020 551 31 55. (@ info@stayokay.com) (W www.stayokay.com).

GELDZAKEN

Munteenheid

De munteenheid in zowel Israël als Palestina is de **sjekel**, verdeeld in 100 **agoroth**. Bekijk een munt van 10 sjekel, het motief stamt uit de oudheid.

Er zijn munten van 10 en 50 agorot (0,5 sjekel), 1, 2, 5 en 10 sjekel. Daarbij komen nog biljetten van 20, 50, 100 en 200 sjekel. Begin 2014 was € 1 ongeveer 4,7 sjekel (NIS) waard.

Wisselen

• Maak je geen zorgen om je deviezen. Ga naar een wisselkantoor (change office) met redelijke koersen, ze lijken trouwens allemaal goed op elkaar. De kantoren zijn te vinden in de grote steden van het land. Doorgaans zijn ze geopend van zondag tot donderdag van 9.00 tot 19.00 u en op vrijdag van 8.30 tot 14.00 u (of 15.00 u). Je kunt ook geld wisselen in de meeste postkantoren en enkele banken, maar dat vraagt wat meer tijd en de koersen zijn niet altijd beter. Vermijd in elk geval de hotels, daar zijn de koersen niet interessant.

Ondanks de provisie die de bank inhoudt bij iedere afhaling, blijft de wisselkoers interessanter bij de bankautomaten.

• **Reischeques:** best moeilijk om deze in te wisselen. De meeste wisselkantoren weigeren ze, net als heel wat banken. Neem best een betaalkaart mee en haal geld af als je dat nodig hebt.

Betaalkaarten

Voor je vertrekt, ga je bij de bank na welke provisie aangerekend wordt voor een geldopname en wat het wekelijksse plafond is.

Overal zijn geldautomaten. Voor Visa geen probleem. Eurocard MasterCard daarentegen wordt niet in alle banken aanvaard. Let op: er zijn geldautomaten waar je sjekels kunt afhalen, natuurlijk, maar ook dollars en euro's. Laat je niet vangen, duw op het juiste knopje!

Betaalkaarten worden in alle hotels (op enkele guesthouses en B&B's na), de meeste restaurants en de winkels aanvaard (let op voor de provisie).

In geval van nood

- Indien mogelijk gebruik je bij voorkeur een geldautomaat bij een bank, tijdens de openingsuren. In geval van nood (ingeslikte kaart, fout nummer...) kun je makkelijker (en sneller) je kaart terugkrijgen aan het loket van de bank.
- Het telefoonnummer dat je moet bellen als je je kaart verliest of als ze gestolen wordt, ver-

TERUGGAAN IN DE TIJD VAN JEZUS, NAZARETH

ISRAËL: MENS, MAATSCHAPPIJ, NATUUR EN CULTUUR

Bekende personen	96
Bevolking	101
Drank	104
Economie	105
Ecotoerisme	108
Fauna en flora	108
Geografie	110
Geschiedenis	110
Godsdienst en geloof	110
Keuken	117
Kibboets: de principes van een gemeenschap ..	119
Kunst	119
Media	123
Mensenrechten	125
Milieu	126
Muren en doorgangen	128
Unesco werelderfgoed	133

AANKOMST EN VERTREK

MET DE WAGEN

Wie van Tel Aviv of Haifa komt over snelweg 2, neemt uitrit 'natanya Interchange' en volgt Natanya 57 (West).

MET DE BUS

Busstation (tahana mercazit; Central Bus Station; plattegrond B2): Sderot Binyamin 3.

☎ 694 88 88. Twee busmaatschappijen: Egged (☎ 03 694 88 88) en Nateev Express (☎ 1 599 559 559; www.nateevexpress.com). Verbindingen met:

- **Tel Aviv:** bus om het kwartier van 5.30 u tot middernacht met Egged en Nateev Express. Rit van 40 minuten.
- **Haifa en Jeruzalem:** bus (947) om de 45 minuten van 6.00 tot 23.00 u met Egged. Rit van respectievelijk een en twee uur.
- **Eilat:** 2 afreizen/dag met Egged, om middernacht. Rit van zes uur. Reserveer je ticket twee of drie dagen op voorhand.
- **Akko, Nazareth en Tiberias:** geen rechtstreekse bus, je moet overstappen in Haifa.

MET DE TREIN

Treinstation (buiten plattegrond via B2): Derech HaRakevet. ☎ 693 79 79. 2 km van het centrum. Bus 5 rijdt tussen het treinstation en het busstation, om het halfuur, of je neemt een taxi (reken op 25 NIS). Verbindingen met:

- **Tel Aviv:** vertrek om het halfuur. Rit van een halfuur. De trein rijdt langs Ben Gurion Airport (trouwens de handigste manier om de luchthaven te bereiken, of met de taxi).
- **Haifa:** vertrek om het halfuur of het uur. Rit van een uur.

MET DE SHEROET (GEMEENSCHAPPELIJKE TAXI)

- **Naar Tel Aviv:** vertrek vanaf Sderot Binyamin, net voor het busstation (plattegrond B2). Iets duurder dan de bus.

- **Naar Haifa:** vergeet de sheroet (hij stopt aan de grote weg 2, een hele lijdensweg!).

NUTTIGE ADRESSEN

Gemeentelijke Dienst voor Toerisme (plattegrond A2): Kikar HaAtzmaout 12.

☎ 882 72 86. www.gonetanya.com. Dagelijks geopend, behalve op vrijdag en zaterdag, van 8.00 tot 16.00 u. Interessant voor wie een stadsplattegrond zoekt.

Postkantoor (plattegrond A2): Kikar HaAtzmaout. Net naast de Dienst voor Toerisme.

Verschillende wisselkantoren en banken bij de Kikar HaAtzmaout (plattegrond A2).

Superpharm (plattegrond A2, 3): aan de hoek van de Rehov David Remez met de Rehov Smilanski. Dagelijks, behalve zaterdag, van 8.00 tot 23.00 u; op vrijdag tot 17.30 u.

Verhuur van wagens: meerdere agent-schappen in het centrum van de stad. **Eldan** (plattegrond A2, 4), Rehov Gad Machnes 2. ☎ 882 15 44; **Budget** (plattegrond A2, 4), Rehov Gad Machnes 2. ☎ 935 00 18; **Hertz** (plattegrond A2, 10), Rehov Ussishkin 2. ☎ 882 88 90; **Avis** (plattegrond A2, 10), Rehov Ussishkin 2. ☎ 833 16 19; **Thrifty-Dollar** (plattegrond A2, 5), Rehov Ussishkin 1. ☎ 861 20 00.

SLAPEN

In augustus en op Israëliische feestdagen stijgen de prijzen. Afdingen is heel sterk aan te raden buiten deze periode. Onthoud ook dat er etablissementen zijn die hun prijzen op vrijdag gevoelig laten stijgen.

GOEDKOOP TOT DOORSNEEPRIJS (80-420 NIS/€ 17-90)

Hotel Orit (plattegrond A2, 11): Sderot Hen 21. ☎ 861 68 18. www.hotelorit.com. Naargelang het seizoen reken je op 130 tot 160 NIS per persoon in een slaapzaal met vier bedden, op 280 tot 400 NIS voor een tweepersoonskamer met badkamer. Wifi, internet. In een woonwijk ligt een huis in een tuin. De vreemde sfeer doet meer denken aan een gastenverblijf dan een echt hotel. De eigenaars zijn Zweden. Een tiental comfortabele kamers met veel

NETANYA

Nuttige adressen	Slapen	Eten en drinken
Gemeentelijke Dienst voor Toerisme	10 Hotel Atzmaout	10 Bistro Jacky
Shercoets naar Tel Aviv	11 Hotel Orit	20 Restaurant Chez Claude
3 Superpharm	12 Mizpe Yam Hotel	21 Pundak Hayam
4 Eldan en Budget	13 Margoa Hotel	22 Rose Marine
5 Thrifty-Dollar	14 King Solomon Hotel	
10 Hertz en Avis		Wat is er te doen?
		6 The Ranch (ritjes te paard)

licht. Het ruikt hier net. De kamers hebben een balkon (op een na) en kregen een paar verzorgde toetsen mee in de inrichting. Een adres waar je je echt goed voelt.

Hotel Atzmaout (plattegrond A2, 10): Rehov Ussishkin 2. ☎ 882 25 62. Fax: 862 13 15. Geeft uit op de Kikar HaAtzmaout. Ga voor een tweepersoonskamer met of zonder ingerichte keuken uit van 200 NIS (zelfde prijs). Geen ontbijt. Wifi. De kamers van dit hotel zijn niet meer van de recentste, maar ze kosten niet veel, vooral niet als je met drie of vier bent (dat is het grote voordeel). Enkele kamers hebben een ingerichte keuken, handig als je ontbijt wilt maken.

DOORSNEEPRIJS TOT LUXUEUS

(250-600 NIS/€ 53-127)

Mizpe Yam Hotel (plattegrond A2, 12): Rehov Jabotinsky 1. ☎ 862 37 30. W www.mizpe-yam.co.il. Voor een tweepersoonskamer ga je uit van 350 tot 600 NIS, naargelang comfort en seizoen. Minstens twee nachten tijdens het weekend. Wifi, internet. Een van de hotels die het vooral moeten hebben van de felle gevel, de ruime kamers en de vriendelijke ontvangst. Niet echt origineel ingericht, maar het is er net en functioneel: kamers met goede bedden, airco, koelkast, kluis en tv (twee ervan, de duurdere, hebben een balkon). Soms komen er groepen.

Margoa Hotel (plattegrond A2, 13): Rehov Gad Machnes 9. ☎ 862 44 34. W www.hotelmargoa.co.il. Tweepersoonskamer voor 300 tot 500 NIS, naargelang het seizoen; deluxekamers voor \$ 135 tot 225. Wifi, internet. Niet ver van de lift die je naar het strand brengt. Een hotel met standing en zes verdiepingen. De hedendaags ingerichte hal is aangenaam. De kamers zijn klassieker ingericht, ook de sfeer is tijdlozer. Geen problemen qua comfort. Als je het kunt betalen, neem dan een deluxekamer, die is gerenoveerd en ligt op de bovenste verdieping. Elke deluxekamer heeft een groot privéterras met uitzicht op de zee.

IETS LUXUEUZER

(\$ 165-280/€ 132-224)

King Solomon Hotel (plattegrond A1, 14): Rehov HaMaapilim 18. ☎ 833 84 44. W www.inisrael.com/kingsolomon. Reken op \$ 170 tot 300 voor een kamer voor twee personen, afhankelijk van het seizoen (\$ 10 extra per persoon op vrijdag). Openbaar parkeerterrein, gratis, vlakbij. Wifi. Achter de gevel met negen verdiepingen, tegenover de zee, schuilen mooi opgeknapt kamers, modern en fris, ruim en perfect comfortabel. Zwembad, sauna, fitnessruimte en, natuurlijk, schitterend uitzicht vanaf het balkon van de kamers. Professionele ontvangst. Goed voor goede trotters die in elk geval de zee willen zien terwijl ze rustig op bed liggen...

IETS ETEN, IETS DRINKEN

HEEL GOEDKOOP

(rond 30 NIS/€ 6,50)

Restaurant Chez Claude (plattegrond A2, 20): Rehov Herzl 8. ☎ 882 59 39. Dagelijks geopend, behalve op zaterdag, tot 22.00 u, op vrijdag tot 16.00 u. Shoarma, kebab en falafels om mee te nemen of aan een van de tafeltjes aan de rand van de verkeersvrije zone op te eten. Goed om je buikje te vullen voor weinig geld.

GOEDKOOP TOT DOORSNEEPRIJS

(40-120 NIS/€ 8,50-25)

Bistro Jacky (plattegrond A2, 10): Rehov Ussishkin 2. ☎ 834 45 59. Gesloten op de sabbat. Bij de Kikar HaAtzmaout. Een soort Franse bistro met een terras op de stoep. De kaart bestaat uit een ruime keuze, voor de kleine en de grotere honger: broodjes, pasta, schnitzel, vis, gegrild vlees, rijkelijke couscous enzovoort. De sympathieke besnorde uitbater Jacky komt uit Frankrijk.

Pundak Hayam (plattegrond A2, 21): Rehov HaRav Kook 1. ☎ 834 12 22. 10 m van de Kikar HaAtzmaout. Elke dag geopend tot 23.30 u en op vrijdag tot 16.00 u. Op het eerste gezicht lijkt de zaal achter het grote getinte raam niet

veel voor te stellen... Maar het schaduwrijke terras aan het pleintje, weg van de drukte, is betoverend. Een eenvoudig adres met een volkse sfeer, geliefd voor de vis en het vlees en met een eerlijke prijs-kwaliteitverhouding.

DOORSNEEPRIJS TOT LUXUEUS

(80-220 NIS/€ 17-47)

Rose Marine (plattegrond A1, 22):

Sderot Nitza 8. ☎ 832 33 22. 10 minuten wandelen van het centrum, langs de promenade aan zee in noordelijke richting; net voorbij het grote gebouw van hotel Season, in een straatje waar wel meer restaurants liggen. Dagelijks geopend, behalve op vrijdag en zaterdag. Lunchmenu op weekdays voor 80 NIS; 's avonds enkel kaart, reken op 110 tot 180 NIS. De klassieke, maar verzorgde inrichting laat zien dat het hier ernst is. En dat klopt ook! Dit is een van de beste visrestaurants van de stad. Gezellig terras aan de straat, tegenover de groene

promenade die op de zee uitgaat. Ook vleesgerechten voor de carnivoren onder ons. Aangename ontvangst en redelijke prijzen.

WAT IS ER TE DOEN?

Zwemmen: de hoofdbezigheid in Netanya! In de zomer telt de kust een tiental bewaakte stranden. Ter hoogte van de promenade HaRishonim (plattegrond A2) brengt de lift je gratis naar het strand aan de voet van de rotswand. Zo kom je niet vermoeid op het strand aan! Ligbanken en parasols te huur (reken op 20 en 10 NIS). Douches, een paar eethuisjes en strandbars.

Paardrijden: leuk langs het strand.

The Ranch (buiten plattegrond via A1, 6): 4 km ten noorden van het centrum; bij Havatzelet Hasharon. ☎ 866 35 25. Organiseert ritjes te paard bij maanlicht.

Parapente: twee adressen om te vliegen en les te volgen.

Dvir: ☎ 899 02 77.

Chamayim: ☎ 954 97 88 of 052 222 32 21.

CAESAREA

NETNUMMER 04

25 km ten noorden van Netanya en 40 km ten zuiden van Haifa. Caesarea was de oude administratieve hoofdstad van de Romeinen in Judea. De stad werd in de eerste eeuw v.Chr. gesticht door Herodes, op de plaats van een Fenicische factorij. Herodes doopte de stad Caesarea, ter ere van Augustus Cesar, de aangenomen zoon van Julius Cesar. Caesarea was een heel actieve haven en een bloeiende oase, maar de stad kende ook tragische momenten toen duizenden Joden er geëxecuteerd werden omdat ze in opstand waren gekomen tegen de Romeinse overheersing. Later werd de stad ingenomen door de Arabieren, de kruisvaarders, de Mamelukken en de Ottomanen, maar ze zou uiteindelijk verdwijnen onder het zand en in de vergetelheid wegzinken. De stad ademt geschiedenis en is heel boeiend, ook al is een deel van de ruïnes omgevormd tot winkelgalery met restaurants en souvenirwinkeltjes en ligt de Romeinse haven onder water.

WIST JE DIT?

DE HEILIGE GRAAL VOOR IDIOTEN | Toen de kruisvaarders Caesarea aan het begin van de 12de eeuw innamen, legden ze de hand op een buit, waarin onder meer een beker zat, de Heilige Graal met het bloed van Christus. Himmler, kippenkweker en liefhebber van de esoterische leer, stuurde de nazi's naar het klooster van Montserrat in Barcelona om de graal te halen. Dankzij de heilige vaas zou hij de oorlog winnen! In *Indiana Jones and the last crusade* vertelt Spielberg het authentieke verhaal met verlichte nazi's.

kleine tuin van Eden. Drie types huisjes, met alle comfort, overal airco, flatscreen, keuken... Je hebt toegang tot de sportinfrastructuur van de kibboets en je kunt kajakken op de rivier. Lekker restaurant. Klein archeologisch museum. Je kunt de kangeroes een handje gaan schudden.

WAT IS ER TE ZIEN?

 Beit She'an National Park: *de archeologische site ligt 2 minuten wandelen van de eindhalte van de bus. ☎ 658 71 89. Dagelijks geopend, zelfs op zaterdag, van 8.00 tot 16.30 u (in de winter tot 15.30 u); op vrijdag gesloten om 15.30 u (in de winter om 14.30 u). Toegangsprijs: 38 NIS, kortingen.*

De site, 15 ha groot, telt tal van ruïnes en breidt nog uit. Om je weg te vinden in deze doolhof van stenen kun je een koptelefoon huren. Mooi uitzicht op de site vanuit het Cardo Café.

Een beetje geschiedenis

Deze site gaat 5000 tot 6000 jaar terug. Er stonden hier in totaal vijftien steden. De Egyptenaren zwaaiden hier meer dan drie eeuwen de plak, daarna kwamen de Filistijnen. Na de slag bij de Gilboberg en de nederlaag van de Hebreëuwen werden de lichamen van koning Saul en zijn zoon opgehangen aan de stadsmuren. In het koninkrijk van David en Salomo was dit een belangrijke stad, tot de Assyriërs in 732 v.Chr. brand stichtten. In de hellenistische periode werd de stad opnieuw opgebouwd en omgedoopt tot Scythopolis. Beit She'an hoorde bij de Decapolis, de tien grootste steden die in 63 v.Chr. door generaal Pompeius georganiseerd werden. Op het hoogtepunt (5de eeuw) telde de stad meer dan 30.000 inwo-

ners, maar in 749 maakte een vreselijke aardbeving alles met de grond gelijk. De stad zou nooit meer opnieuw oprijzen...

Het bezoek

Trek voldoende tijd uit voor een bezoek (en neem een hoed mee). Belangrijke resten van thermen, de grootste van Israël. Hier snap je meteen hoe het gesofisticeerde systeem voor warmwatercirculatie werkte tussen de zuilen en hoe tegelijk het water van de baden, de vloer en de muren van de ruimten verwarmd werden... Her en der zie je overblijfselen van trottoirs met mozaïeken. Op de 'Champs-Élysées' van de site, omzoomd met een mooie zuilenrij, vind je alweer interessante mozaïeken voor de winkels. Immens 2de-eeuws theater waar plaats was voor tot 8000 mensen. Het is een van de best bewaarde uit de tijd van de Romeinen. Zware klim naar de top van de heuvel, je beloning is een mooi uitzicht op de site en een uitgestrekt vergezicht. Helemaal alleen op de top staat een kale boom, die vaag de vorm van een kruis heeft en in een van de vele christelijke films, die in Israël gedraaid zijn, gebruikt werd als 'Kruis van Golgotha'.

De moderne stad is ook bezaaid met resten van onder meer een grote hippodroom.

In het hoogseizoen, **Shean Nights**, klank- en lichtspel: de geschiedenis van Beit She'an doorheen de eeuwen (en de aardbeving van 749 mag natuurlijk niet ontbreken). *Reserveren kan op het nummer ☎ 648 11 22. 🌐 www.parks.org.il.*

 Gemeentelijk museum: ☎ 658 62 21. *Enkel na afspraak. Gesloten op zaterdag. Voorstelling van alle ontdekkingen uit de streek, vooral de Romeinse tijd en de periode van de kruisvaarders.*

In de omgeving van Beit She'an

 Gan HaShlosha (Sachné): ☎ 658 62 19. 🌐 www.parks.org.il. *5 km van Beit She'an over de weg 669. Bus 412 en 415 in Beit She'an of Afula. Dagelijks van 8.00 tot 17.00 u; op vrijdag, in de winter en de avond voor feestdagen tot 16.00 u. De deuren gaan al een uur voor sluitingstijd dicht. Toegangsprijs: 40 NIS, kortingen. Drie indrukwekkende zwembaden van elk 100 m, het hele jaar door verwarmd en midden in een paradijselijk grasveld. Natuurlijke bronnen (constante warmte van 28 °C). Een aangename halte om even te ontspannen, je op te frissen en een hapje te eten. De bronnen worden beheerd door de kibboets Nir David, die er net naast ligt. De activiteit van deze kibboets is het kweken van vissen, je kunt in de cafetaria van Sachné dan ook heel lekkere visgerechten eten (hardervis).*

WATERPRET IN GAN HASHLOSHA

👤 **Beit Alpha:** synagoge in de kibboets Heftziba. ☎ 653 14 00. Bus 412, 415 en 417 in Beit She'an of Afula. Kom je met de wagen, verwar dan niet met de pijl 'Kibboets Beit Alpha'. Elke dag, behalve op zondag, geopend van 8.00 tot 17.00 u, in de winter tot 16.00 u. De synagoge dateert uit de 6de eeuw en telt twee aanpalende zalen en een tussenliggende ruimte die door twee zuilenrijen van de hoofdruimte gescheiden is. De mozaïek in deze tussenruimte beschrijft met prachtige kleuren het offer van Isaac, de tekenen van de dierenriem met de Zonnegod op een kar die door vier paarden wordt getrokken. Er zijn ook vier personages te zien, die de vier seizoenen van het jaar symboliseren. Op het zuidelijke deel van het mozaïek zie je onder meer de heilige ark en aan beide zijden kandelaars met zeven armen. Het mozaïek dateert uit de 2de eeuw.

Van Beit She'an naar Jeruzalem over de Jordaanoever

Om met de wagen naar Jeruzalem te gaan (als je een dubbele verzekering 'Israël-Palestijnse gebieden' hebt), kun je (en raden we je zelfs aan) over de Westelijke Jordaanoever gaan langs twee checkpoints (bij de ingang en de uitgang). Meteen de gelegenheid om deze boeiende regio te bezoeken: Jenin, het charmante dorpje Sebastia met een archeologische site, Nablus en de soek, Ramallah met de zo bijzondere sfeer en Jericho aan de Dode Zee. Ontdekkingen die je in geen geval mag missen. Meer hierover lees je verder, in het hoofdstuk over Palestina.

☎ 627 57 99. *Dagelijks geopend van 11.30 tot 23.00 u. Aanvaardt geen bankkaarten. Vriendelijke ontvangst, goed materiaal, klein café.*

☎ **Café Net:** *derde verdieping van het New Central Bus Station, Jaffa Road 232.*

☎ **Café Internet:** *Jaffa Road 31, West-Jeruzalem. Van zondag tot donderdag van 9.00 tot 22.00 u en op vrijdag van 9.00 tot 14.00 u.*

☎ **Ali Baba:** *Dolorosa Street 6, oude stad. Dagelijks doorlopend geopend van 10.00 tot 22.00 u.*

BANKEN EN WISSELKANTOREN

Je vindt zowat overal in het centrum van de nieuwe stad banken en wisselkantoren (vooral in de perimeter tussen Jaffa Road, King George Street en Hillel Street). Wil je geld wisselen, kies dan bij voorkeur voor een wisselkantoor of een postkantoor, zij rekenen geen provisie aan. Heb je toch een bank nodig, onthoud dan dat ze doorgaans geopend zijn van 8.30 tot 14.00 of 14.30 u (op vrijdag tot 12.00 u). Banken openen doorgaans ook twee keer per week na de middag. Allemaal zijn ze gesloten op zaterdag.

DIPLOMATIEKE VERTEGENWOORDIGING

Slechts twee landen ter wereld hebben een ambassade in Jeruzalem: Costa Rica en El Salvador, die Jeruzalem erkennen als hoofdstad van Israël. Alle andere landen hebben een ambassade in Tel Aviv en enkele hebben een consulaat in Jeruzalem.

■ **Consulaat van België (buiten plattegrond II, via C1):** *Baibars Street 5, Sjeik Jarrah.* ☎ 582 82 63 (noodgevallen: ☎ 574 298 603). ✉ jerusalem@diplobel.fed.be. *Dagelijks, behalve op zaterdag, van 8.30 tot 13.30 u en op vrijdag tot 12.00 u.*

NODDGEVALLEN, MEDISCHE ZORGEN

■ **Politie:** ☎ 100.

■ **Dringende medische verzorging (overzichtsplattegrond):** *Magen David Adom. HaMem Gimel Street 7. Dag en nacht geopend. Algemeen nummer: ☎ 101. Je kunt ook terecht op de speciale dienst in Jeruzalem, TEREM: Beit Yahav, Yirmeyahu Street 80, Romema. Bij het Central Bus*

Station. ☎ 1 599 520 520. Dag en nacht geopend. Behandelt alles waarvoor geen opname in het ziekenhuis nodig is. Voor een forfaitair bedrag word je er onderzocht en verzorgd. Heel efficiënt.

■ **Hadassah Hospital (buiten overzichtsplattegrond):** *Mount Scopus, ☎ 584 41 11. In Ein Kerem, ☎ 677 71 11.*

■ **Apotheek Alba:** *Jaffa Road 42, ter hoogte van de Rehov Yoel Salomon. ☎ 625 37 03. Elke dag geopend, behalve op zaterdag, van 7.00 tot 19.00 u en op vrijdag tot 14.00 u. Nog een heel centrale plek is de Superpharm (apothek, drugstore): HaHistadrout Street 3. (☎ 624 62 44/5), tussen Rehov Ben Yehuda en Rehov King George. Geopend tot middernacht, op vrijdag tot 13.00 u, op zaterdag van 19.00 u tot middernacht.*

TRAM

De tram (light train) rijdt tussen de stad en de Herzlberg, een route van 14 km met 23 haltes. De tram vertrekt in het westen bij de nationale begraafplaats op de Herzlberg (bij Yad Vashem), rijdt door de Joodse wijken, langs de oude stad, de Palestijnse wijken naar Pisgat Ze'ev, de wijk van de kolonisten die na 1967 gebouwd werd. Een gevoelig project dat jaren heeft aangesleept. De tram zit vandaag altijd helemaal vol en rijdt door de stad met kogelvrije ramen.

Volg het parcours bij de stadsplattegronden.

Goed om te weten:

- Tickets enkel te koop in de stations (6,60 NIS).
- Tickets enkel geldig op de dag van aankoop en 1,5 uur na afstempelen.
- Op vrijdag en zaterdag geen tram. Op vrijdag niet meer vanaf 90 min. voor het begin van de sabbat, op zaterdag tot een uur na het einde van de sabbat.
- De laatste tram vertrekt om 23.53 u op de Herzlberg en om 23.58 u aan Heil Ha-Aviv.
- **De cirkelroute van bus 99:** een heerlijk tochtje aan boord van een Egged-bus, met Engelstalige uitleg door de chauffeur. Reken op anderhalf uur en 60 NIS. Vertrek aan het busstation om 9.00, 11.00, 13.30 en 15.45 u; op vrijdag om 9.00, 11.30 en 13.30 u. Houdt na 32 minuten onder meer halt bij Jaffa Gate. De 25 andere haltes (bij de belangrijkste toeristische trekpleisters in de stad) wor-

den aangegeven door een oogvormig symbool op het nummerbord van de bus (ticket is de hele dag geldig, stap uit waar je wilt, neem de volgende bus en zet je tocht verder). Je koopt je kaartje bij de chauffeur, in de grote hotels of bij de Dienst voor Toerisme aan de Jaffa Gate.

TAXI'S

Vraag altijd een ontvangstbewijs aan de chauffeur (elektronisch systeem). Alle taxi's hebben een taximeter, dat is verplicht. Maar heel wat inwoners van Jeruzalem kiezen, vooral tijdens het spitsuur, voor een forfait (vaak minder dan de prijs op de teller). Maak een keuze. Neem een gemeenschappelijke taxi (sheroet, service in het Arabisch) naar de Olijfberg, naast Damascus Gate of bus 75 in het Arabische busstation, tegenover Damascus Gate aan de rechterkant.

EEN WAGEN HUREN

- Opgelet, de opgegeven prijzen zijn vaak zonder verzekering en allerlei taksen. De belangrijkste verhuurmaatschappijen vind je in de wijk bij het hotel King David. Wie naar de Westelijke Jordaanoever wil, vraagt of een tweede verzekering mogelijk is.

■ **Hertz:** King David Street 18. ☎ 623 13 51.

🌐 www.hertz.co.il. Dagelijks geopend, behalve op zaterdag, van 8.00 tot 18.00 u, op vrijdag tot 14.00 u.

■ **Avis:** King David Street 19-22. ☎ 624 90 01.

🌐 www.lavis.co.il. Van zondag tot donderdag geopend van 8.00 tot 18.00 u; op vrijdag geopend van 8.00 tot 14.00 u; op zaterdag geopend van 8.00 tot 12.00 u. Een tweede adres: Yermiyahu Street 21, Romema. ☎ 538 93 83. 🌐 www.avis.co.il. Dagelijks geopend, behalve op zaterdag, van 8.00 tot 17.00 u, op vrijdag tot 13.00 u.

■ **Eldan:** King David Street 24. ☎ 625 21 51.

🌐 www.eldan.co.il. Dagelijks geopend, niet op de sabbat, van 8.00 tot 18.00 u, op vrijdag tot 13.00 u.

■ **Good Luck Car Rentals:** George Street, Al-Shayk Jarrah. ☎ 627 70 33. 🌐 www.goodluck-cars.com. Tegenover het American Colony Hotel (plattegrond II, C1, 32). Levert een verzekering waarmee je ook door de Westelijke Jordaanoever kunt reizen (met een gele nummerplaat).

■ **Dallah Rent a Car (plattegrond II, C1, 32):** kantoor in het American Colony Hotel. ☎ 627 97 25.

🌐 www.dallahrentacar.com. Ook een bijkantoor in Ramallah. Verhuurt wagens met een dubbele verzekering, waarmee je dus zowel in Israël als door de Westelijke Jordaanoever kunt reizen.

Ook de geur blijft niet achter, op de lucht drijven jasmijn en kamperfoelie. Bougainvillea zorgt voor een vleugje fuchsia, rood, oranje en wit op het oker en groene palet van de vallei van de Jordaan. Een feest van kleuren!

Op de heuvels van de Westelijke Jordaanoever kun je dorcasgazellen zien, de Nubische steenbokken (ibex) leven eerder ten zuiden van Hebron. Klipdassen (hyrax), vreemde grote marmotten, rennen door de canyons (met name de wadi Qelt in de omgeving van Jericho), je ziet ze haast niet tegen de achtergrond van de rotsen. Zowat overal zie je dromedarissen met hun wiegelende gang. Soms hoor je hyena's, op zoek naar verdwaalde en uitgeputte wandelaars... (Grapje!) Palestina is ook een bevoorrechte plek voor wie vogels wil zien: om en bij de 500 soorten komen hier voorbij, vooral in de vallei van de Jordaan, in de lente en de herfst.

DE HANDELSBULT

Wat zit er in de bult van de dromedaris? Geen water, zoals de kinderen geloven, maar een vetreserve die door een ingenieus proces van oxidatie terugkeert naar het dier, naargelang de liquide middelen die het nodig heeft. Maar als hij dagelijks kan drinken, zal hij die reserve niet aanspreken. Hij kan tot 100 liter water in een keer drinken. In de tijd van de karavanen konden de rijken dromedarissen meerdere honderden kilometers afleggen en hun handelswaren vervoeren.

GEOGRAFIE

Palestina bestaat uit twee van elkaar gescheiden gebieden: de boonvormige Westelijke Jordaanoever in het oosten van Israël, die een niet-soevereine grens heeft met Jordanië; en de Gazastrook, een smalle strook land van 45 km lang en 8 km breed, in het zuidwesten van Israël, met Egypte als buur. Het landschap is heel verscheiden, er is de Middellandse Zee kust, omzoomd door de Gazastrook in het westen, de heuvels van de Westelijke Jordaanoever waar 's winters de meeste regen valt en de vallei van de Jordaan in het oosten, die uitloopt op de Dode Zee, het laagste punt ter wereld (-424 m).

GESCHIEDENIS

Zie het hoofdstuk aan het begin van deze gids.

KEUKEN

- **Khobz:** een klein, heel plat en rond broodje, dat je kent onder de naam pita. Het basis-ingrediënt van de voeding, doorgaans heel erg lekker, vooral als het broodje warm is. Het is rond, maar je vindt ze ook dikker en in andere vormen, wanneer ze anders bereid worden. Het broodje wordt opgediend bij een heleboel gerechten, waarbij het als lepel wordt gebruikt om de vele soorten mezze op te smullen of als broodje voor een *musakhan* of shoarma (daarover later meer).
- Het traditionele ontbijt bestaat uit **zeit** of **zaatar**, of eigenlijk olie en zaatar (een

GELIJKLOPENDE VOEDINGSVEREISTEN

Overal in de wereld kopen heel wat mosims koosjere ingrediënten als er geen halalingrediënten te krijgen zijn. Ze voldoen in feite aan dezelfde eisen, met name wat het slachten van de dieren betreft. Vele verboden zijn identiek tussen de beide religies.

PALESTIJNE MEISJES HELPEN BIJ HET OOGSTEN VAN HUMMUS.

mengeling van sumak, sesam en tijm). Je verdeelt de ingrediënten in twee kommetjes, waarin je je broodje (khobz) drinkt, eerst in de olijfolie en dan in de kruiden. Heerlijk als de kwaliteit van de zaatar goed is.

- **Hummus:** pasta van kikkererwten gemengd met tahin en kruiden, overgoten met olijfolie. Heerlijk met pita. Moet je absoluut een keer proeven.
- **Tahin:** puree op basis van sesam, die vaak doet denken aan hazelnoten.
- **Falafels:** kleine bolletjes kikkererwtenbloem met look en peterselie, gefrituurd in de olijfolie en in een pita gewikkeld. Te koop op straat. Ideaal voor wie weinig geld wil spenderen.
- Even voedend als de falafels zijn de **samboussek**, kleine driehoekige pasteitjes gevuld met spinazie of kaas. Meestal best lekker en vooral goed vullend.
- **Mezze:** koude of warme hapjes vooraf, van oorsprong Libanees, opgediend in kommetjes: **hummus**, **tabouleh** (tomaat, munt en gehakte peterselie, *boghoul* – gehakte tarwe – met citroen en olie; maar zonder griesmeel), **foul** (bonen met look, op smaak gebracht met olie en citroen), **baba ganoush** (kaviaar van aubergines; voor **muttabal** voeg je er sesampuree aan toe) en **labneh** (een dikke witte kwark), **koubbeh** (vleesbolletjes met gehakte tarwe, warm opgediend) enzovoort.
- **Shoarma:** een broodje gevuld met schapenvlees (aan een vleesspies gebakken) of gegrilde kip, op smaak gebracht met uitjes en tomaat en overgoten met een witte saus. Heel geliefd, het plaatselijke broodje. Ideaal voor een kleine honger, je vindt ze op elke straathoek.
- Vleeseters staan voor een verscheurende keuze: **schaap** (of lam) of **kip**; met wat geluk wordt het kip of schaap en op een feestdag krijg je een mix (kip en schaap. En... blij?). Maar genoeg gedroomd, we keren terug naar onze... schaapjes. Meestal opgediend als een gegrilde vleesspies: de befaamde **Shish kebab** (zeg 'shoegaf'). Om duimen en vingers af te likken. Niet te verwarren met de **kebab**: ook een courant gerecht, dat bestaat uit gehakt schapenvlees, gemengd met kruiden en opgerold tot een soort worst, die ook op een vleesspiesje geschoven wordt. Kip dan (we vergeten ze niet), die wordt gegrild opgediend in halve stukken (maar klein), geroosterd (*shawi* of, op kolen, *faham*) of op

14 km ten noordoosten van Ramallah ligt een hooggelegen dorpje, maar liefst 930 m. Reken op 20 minuten verplaatsing (bus of gemeenschappelijke taxi). Vanaf Ramallah vertrekken er gemeenschappelijke taxi's: Mouj Jamah, Al-Malki, nabij de moskee van Abdel Nasser; vertrek van bussen tegenover de Friends Boys School in El Bireh. Naast de schilderachtige omgeving is Taybeh vooral bekend als dorpje met enkel christelijke inwoners, uniek op de Westelijke Jordaanoever (Latijns, melkieten en orthodoxen). Het heeft ook de enige brouwerij van Palestina. Het Oktoberfest van het dorp gaat, in tegenstelling tot in Duitsland, echt wel door in oktober (in principe het eerste weekend). Elk jaar komt er meer en meer volk op af. Het centrum is ook prachtig gerenoveerd, onder toezicht van Riwaq, een vereniging die het cultureel erfgoed promoot om de dorpen opnieuw tot leven te brengen, dankzij financiële hulp van de Spaanse overheid. Een aangename en vredige halte, ver van het bruisende Ramallah.

IETS ETEN, IETS DRINKEN

  Hosh Budrus (Peter's Place, Beer Garden and Lounge): in de doolhof van de oude stad. Vraag de weg. ☎ 289 80 54 of 054 983 83 49. Geopend van maandag tot woensdag van 11.00 tot 16.00 u en van donderdag tot zaterdag van 13.00 tot 22.00 u. Schenkt alcohol. Een adresje tegen de heuvels van de oude stad. Een Duits-Palestijnse familie voegde drie huizen samen tot een oergezellig etablissement: de oude stad is nu een museum met traditionele voorwerpen, de overwelfde kelder werd een bar. Maar waar je hier echt van geniet, is onderuitzakken op het terras, bij een van de mooie tafeltjes ingelegd met mozaïek, en genieten van het prachtige uitzicht bij valavond over de vallei van de Jordaan en de bergen. Soms zie je zelfs de Dode Zee, als het weer mooi is. Je eet varkensvlees (op bestelling) en traditionele Palestijnse gerechten. Het menu op basis van verse streekproducten, wijzigt om de andere dag. Er worden ook salades en snacks opgediend.

WAT IS ER TE ZIEN?

 Taybeh Brewery (brouwerij): ☎ 289 88 68. www.taybehbeer.com. Dagelijks geopend, behalve op zondag, van 8.00 tot 16.00 u. Kleine gratis rondleiding van 25 minuten met film. In 1994 stichtte de familie Khoury, die tot de Osloakkoorden in de Verenigde Staten woonde. Er worden vijf soorten bier gebrouwen, van alcoholvrij bier tot een bruin bier met zelfs 6%. Er wordt aan een zesde wit bier gewerkt. Geen bewaarmidde-

len of additieven. Naast bier wordt hier ook wijn gemaakt en te koop aangeboden (syrah, cabernet, merlot). De familie Khoury opende een mooie wijnkelder in het dorp. Ook enkele producten die een coöperatie van vrouwen uit Taybeh maakt. In het dorp werken de Khoury ook nog aan een hotel, wat een energie!

 Olive Brand Foundation: informatie vind je bij de priester van de Latijnse kerk, aan de rand van het dorp, tegenover de brouwerij. ☎ 289 80 20. www.taybeh.info/fr. De stichting behelst meerdere projecten, waaronder de verkoop van 'vredeslampen'. Het doel is door deze lampen 100.000 kerken over de hele wereld te verenigen in een gebed voor vrede. Het atelier (in het dorp), waar ook voorwerpen van olijfhout gemaakt worden, stelt een twintigtal mensen tewerk.

 El-Khader (Saint-George Church): aan de rand van het dorp, bij het gemeentehuis (aan de overkant van de brouwerij). Volgens het Evangelie zou Jezus op de vooravond van Pasen met zijn leerlingen in Taybeh (dat toen Efraïm heette) verbleven hebben. In de 5de eeuw werd het dorpje dan ook uitgekozen om er een kerk te bouwen, die in de 8ste eeuw verlaten werd. Later trokken de kruisvaarders hier een nieuwe op, boven op de resten van de eerste, en gebruikten de gebeeldhouwde blokken en zuilen opnieuw. Doorheen de eeuwen die daarop volgden, werd ze vernield, heropgebouwd, verstevigd, talloze keren gewijzigd. Hoewel het gebouw intussen erg vervallen is, komen hier nog steeds gezinnen uit het dorp. De ruïnes zijn 'heel goed onderhouden'. Aan het

begin van de 21ste eeuw werkten hier Franse archeologen. Je ziet onder meer fragmenten van mozaïeken in de noordelijke vleugel en een doop-

kapel uit de 4de-5de eeuw 'binnen'. Mooi uitzicht op het platteland vanaf de kerk.

NABLUS

126.000 INWONERS | NETNUMMER 09

Heerlijk genesteld in een vallei ligt Nablus, in de schaduw van de Garizimberg aan de ene kant en de Ebalberg aan de andere. Deze stad is een van de dichtstbevolkte van de Westelijke Jordaanoever en een van de jongste ook, dankzij de universiteit an-Najjah, de grootste in de bezette Palestijnse gebieden.

De geschiedenis en de identiteit van de stad worden sterk gekenmerkt door het verzet aan het begin van de 20ste eeuw, eerst tegen de Britten en de zionisten, later ten de Israëlische bezetting tijdens de twee Intifada's. Al dat verzet leverde Nablus de bijnaam *Jebel en-Nahr* (berg van vuur) op. Tijdens de tweede Intifada werd Nablus zwaar gebombardeerd door de Israël's en gold heel vaak een avondklok in de stad. De bevolking, de gebouwen maar ook de economie van de stad werden sterk geraakt tijdens deze periode.

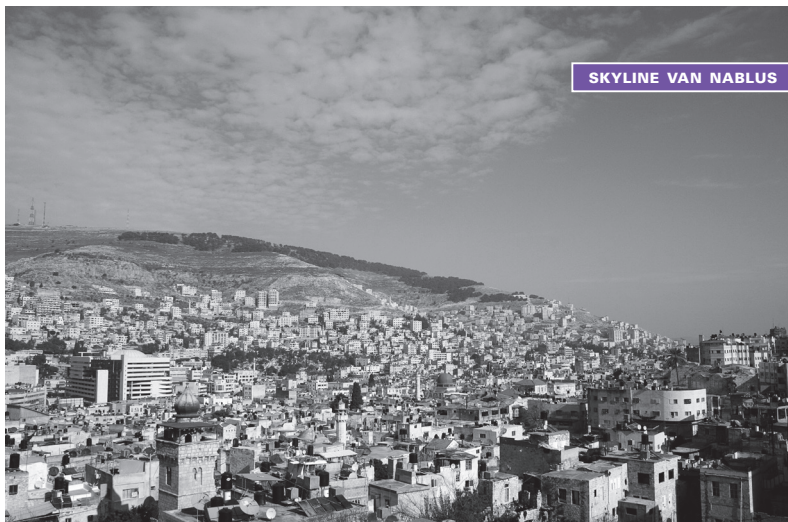
De stad is heel rustig en de seek ademt charme. Toch deze waarschuwing over de kleding. Bedek knieën en schouders, vooral als je in de oude stad gaat wandelen. In het slechtste geval krijg je nadrukkelijke blikken toegeworpen.

AANKOMST EN VERTREK

Hoofdbusstation (overzichtsplattegrond

B1): *ten westen van het centrum, beneden bij King Faisal Street.* Bussen en *taxis services*. Deze laatste vertrekken in principe tussen 6.30 en 17.30 u. De bussen doen er iets langer over, maar zijn ook minder duur. Verbindingen met:

- **Ramallah:** met de *services* (40 min. rijden) en de bus, 6.20-16.00 u, om het halfuur (rit van 1 uur).
- **Jericho** (ong. 1 uur), geregeld *services*, maar slechts 1 bus per dag, vroeg in de ochtend.
- **Jenin:** met de *services* (40 min.) of de bus, om de 30 tot 40 min., van 9.30 tot 17.00 u (ong. 1 uur).

SKYLINE VAN NABLUS